

Γεώργιος Γκορέζης*

Η αντιπαράθεση των Ατλαντιστών και των Ευρωπαϊστών στη «Νέα Τάξη Πραγμάτων»

Οι βαθιές πολιτικές αλλαγές που έγιναν στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη από το 1989 έθεσαν τέρμα στην πολιτική διαίρεση της Ηπείρου, που ήταν η πηγή της στρατιωτικής αναμέτρησης της ψυχρής περιόδου. Η σταθερή στη συνέχεια πρόοδος στον έλεγχο των εξοπλισμών, η συμφωνία Start το 1991 για τη μείωση των πυρηνικών, η διάλυση του Συμφώνου της Βαρσοβίας και η εφαρμογή των διαδικασιών που προβλέπονται από τη ΔΑΣΕ (Διάσκεψη για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη) δημιούργησαν ένα νέο περιβάλλον ασφαλείας που εκμηδενίζει κάθε είδος «απειλής» για τη γηραιά Ήπειρο. Στο εσωτερικό της Δύσης έχουμε εξίσου σοβαρές αλλαγές με την ενοποίηση της Γερμανίας και την πολιτική βούληση των χωρών της ΕΟΚ στο Μάαστριχτ για ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και συλλογική άμυνα.

Όλα έδειχναν ότι οδηγούμασταν στην κατάργηση του ΝΑΤΟ, που από της ιδρύσεώς του ελειτούργησε σαν αντίπαλο δέος του Συμφώνου της Βαρσοβίας, στην ανάπτυξη κοινοτικής πολιτικής ασφάλειας με την αυτονόμηση της Δυτικο-Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) και τη μετατροπή της ΔΑΣΕ σε πανευρωπαϊκό όργανο ασφαλείας. Αλλά οι εξελίξεις αυτές φαίνεται ότι δεν ευνοούσαν τα αμερικανικά συμφέροντα, και η αμερικανική παρέμβαση πετυχαίνει τη διατήρηση του ΝΑΤΟ στην Ευρώπη; αφού πρώτα έγινε η «αναπαλαιώσή» του ώστε να αναπροσαρμοσθεί η στρατηγική του στα νέα δεδομένα.

Με τη νέα στρατηγική του ΝΑΤΟ που συμφωνήθηκε στη σύνοδο του Βορειοατλαντι-

* ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΔΙΩΝ

Ο ταξίαρχος ε.α. Γεώργιος Γκορέζης είναι απόφοιτος της Σχολής Επιτελών (Command and General Staff College) του αμερικανικού στρατού.

κού Συμβουλίου στη Ρώμη, στις 8 Νοεμβρίου 1991, δίνεται μεγαλύτερη διάσταση στο πολιτικό στοιχείο της συμμαχίας, ενώ οι νέες κατευθυντήριες οδηγίες αμύνης θέλουν λιγότερες δυνάμεις και σε χαμηλότερο επίπεδο ετοιμότητας αλλά με μεγαλύτερη ευκινησία και ευκαμψία, και δίνουν έμφαση στην πολυεθνική συγκρότησή τους. Επίσης καταργείται η προωθημένη γραμμική άμυνα και τροποποιείται η αρχή της «ευκαμπτης ανταπόδοσης» (flexible response) που μειώνει την εξάρτηση από τα πυρηνικά όπλα. Η νέα δομή των δυνάμεων περιλαμβάνει τις δυνάμεις ταχείας αντίδρασης που είναι πολυεθνικές, αποτελούν το 7% της όλης δύναμης και είναι οι μόνες ενεργές δυνάμεις, την κύρια αμυντική δύναμη που είναι το 65% και τις δυνάμεις ενίσχυσης το υπόλοιπο 28%.

Όπως διαβεβαίωσε τους Ευρωπαίους συναδέλφους του ο νέος Αμερικανός υπουργός Εξωτερικών κ. Κρίστοφερ στην πρώτη επίσκεψή του στην έδρα της συμμαχίας, οι Αμερικανοί εξακολουθούν να θεωρούν ζωτικής σημασίας την αποστολή του NATO στην Ευρώπη, και η επέκτασή του ρόλου του και εκτός των ορίων της συμμαχίας για την αντιμετώπιση ποικιλώνυμων απειλών (out of area threat) και την επιβολή της «νέας τάξης πραγμάτων» είναι βασικό στοιχείο της νέας φυσιογνωμίας της συμμαχίας. Δεν παρέλειψε να αναφέρει και τη γερμανική συμβολή στην ανθρωπιστική βοήθεια στη Βοσνία με μεταγωγικά αεροπλάνα, παρά τις γερμανικές συνταγματικές δεσμεύσεις. Όμως ο κ. Κρίστοφερ δεν θα πρέπει να έμεινε ευχαριστημένος από την υποδοχή που του επεφύλαξαν οι Ευρωπαίοι, υποδοχή που έδειξε ότι οι σχέσεις Ευρώπης-Αμερικής περνούν κρίσιμο στάδιο. Στις πιέσεις του για επέμβαση του NATO στη Γιουγκοσλαβία υπό την αμερικανική ηγεσία, οι Ευρωπαίοι αντέτειναν ότι: «κάθε ουσιαστική παρέμβαση στη Γιουγκοσλαβική κρίση πρέπει να έχει την έγκριση των Ηνωμένων Εθνών και να γίνεται με ευρωπαϊκή πρωτοβουλία». Παράλληλα οι Ευρωπαίοι δεν έκρυψαν την επιθυμία τους να προωθήσουν το ρόλο του ευρωπαϊκού οργάνου ασφαλείας, της ΔΕΕ. Μετέφεραν την έδρα του οργάνου από το Λονδίνο στις Βρυξέλλες και αποφάσισαν την ίδρυση ενός πυρήνα σχεδιασμού με τη συμμετοχή των αρχηγών των Γενικών Επιτελείων των χωρών μελών, που καθήκον του θα είναι η προετοιμασία ενδεχόμενων στρατιωτικών επιχειρήσεων.

Αλλά το πραγματικό ορόσημο στη δημιουργία μιας νέας τάξης στην ευρωπαϊκή ασφάλεια είναι η δημιουργία του Γαλλογερμανικού Ευρωπαϊκού Σώματος Στρατού, δυνάμews περίπου 35.000 ανδρών, που αποκλήθηκε το έμβryo του μελλοντικού ευρωπαϊκού στρατού. Ήδη επεράτωσε τη συγκρότηση η πρώτη Γαλλογερμανική Ταξιαρχία, δυνάμews 1.200 ανδρών, που συγκεντρώνει τις εθνικές μονάδες που εδρεύουν στη Βάδη-Βυτεμβέργη της Γερμανίας. Ένα Γαλλικό Τάγμα Μηχανοκινήτου Πεζικού, και ένα Γερμανικό Τάγμα Πεδινού Πυροβολικού. Ένα Γερμανικό Σύνταγμα Πεζικού (το 110ο) και ένα Γαλλικό Σύνταγμα Ελαφρών Τεθωρακισμένων (το 3ο Ουσάρων). Με συμφωνία που υπογράφηκε σε ειδική τελετή στις Βρυξέλλες το Ευρωπαϊκό Σώμα σε περίπτωση σύγκρουσης θα συμμετέχει στην αποκατάσταση της ειρήνης σε συνεργασία με το NATO, αλλά υπό τη διοίκηση της ΔΕΕ. Είναι χαρακτηριστικό ότι την ώρα που υπεγράφετο η συμφωνία αυτή στις Βρυξέλλες ο Γάλλος πρόεδρος Μιτεράν και ο Γερμανός καγκελάριος Κολ γιόρταζαν τα 30 χρόνια της συνθήκης Ελιζέ που είχαν συνάψει το 1963 ο Αντενάουερ με τον Ντε Γκωλ για τη στρατιωτική συνεργασία των δυο αντίπαλων χωρών. Σήμερα ο άξονας Παρίσι-Βόννη είναι η κινητήρια δύναμη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και η γαλλογερμανική στρατιωτική συνεργασία αποτελεί τώρα το μοντέλο της ευρωπαϊκής ασφάλειας και άμυνας.

Το Γαλλογερμανικό αυτό Σώμα, «αμυντικός βραχίονας» της ενωμένης Ευρώπης, είναι ένα αγκάθι στις σχέσεις Ευρώπης-Αμερικής. Αλλά οι Ευρωπαίοι δεν σταμάτησαν μόνο

σε αυτό. Ξεκίνησαν τις διαδικασίες για τη δημιουργία ενός νέου, Γερμανοολλανδικού τώρα Σώματος Στρατού, δυνάμει περίπου 50.000 ανδρών, που θα υπαχθεί και αυτό υπό την Δυτικο-Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η Αμερική αντέδρασε στις ευρωπαϊκές αυτές «προκλήσεις» με τη δημιουργία από το NATO δυο Γερμανοαμερικανικών Σωμάτων Στρατού, σαν μια προσπάθεια να προσαρμόσει τη δομή της συμμαχίας στο νέο πολιτικό της ρόλο στην Ευρώπη. Οι δυο μονάδες θα πρέπει να συμπληρώσουν την κοινή προετοιμασία τους το 1995 και θα καλύψουν τις ανάγκες της αναθεωρημένης νατοϊκής στρατηγικής.

Από τα παραπάνω φαίνεται καθαρά ότι η ατλαντική αναγέννηση δεν συμφιλώνεται με την ευρωπαϊκή ιδέα, και οι «Ευρωπαίστες» δυσπιστούν με τα σχέδια των «Ατλαντιστών». Ο γενικός γραμματέας του NATO κ. Βέρνερ, φανατικός Ατλαντιστής, υποστηρίζει με πάθος την αμερικανική πρωτοβουλία για μεταμόρφωση της συμμαχίας σε βάθος και για ένα νέο ρόλο του NATO. Και προχωρώντας ακόμα περισσότερο κάνει διπλωματική επίθεση στη Γαλλία για την επανένταξή της στο στρατιωτικό σκέλος του NATO. Η γαλλική απάντηση που έρχεται από τον υπουργό Εξωτερικών κ. Αλ. Ζιπέ δεν πρέπει να τον ικανοποίησε. Ο Γάλλος υπουργός επικαλέσθηκε τη συνθήκη του Μάαστριχτ και ετόνισε: «Πρέπει το ευρωπαϊκό γεγονός να εγγραφεί στην ατλαντική αναγέννηση. Οι σχέσεις της Γαλλίας με το NATO είναι από τα θέματα του “λευκού βιβλίου” που θα παρουσιάσει ο Γάλλος υπουργός Άμυνας κ. Φρ. Λεοτάρ μέχρι το τέλος του χρόνου αυτού».

Τα κράτη μέλη της ΕΟΚ έθεσαν τα θεμέλια για την κοινή τους αμυντική πολιτική με την ίδρυση του ευρωπαϊκού οργάνου ασφαλείας που λέγεται Δυτικο-Ευρωπαϊκή Ένωση (ΔΕΕ) τον Οκτώβριο του 1984 και στην οποία συμμετείχαν οι επτά χώρες μέλη της ΕΟΚ (Γαλλία, Γερμανία, Βρετανία, Ιταλία, Ολλανδία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο), στις οποίες αργότερα προστέθηκαν η Ισπανία και η Πορτογαλία. Το όργανο αυτό διατήρησε υποτονική δραστηριότητα μέχρι τη δεκαετία του 1990 λόγω κυρίως της ασφυκτικής παρουσίας στον ίδιο με αυτό χώρο του NATO. Με τη συμφωνία όμως του Μάαστριχτ οι 12 χώρες-μέλη της ΕΟΚ εκδηλώνουν την πολιτική τους βούληση για κοινή αμυντική πολιτική, στα πλαίσια της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Και για την υλοποίηση της απόφασης τους ακολούθησε η ίδρυση ενός μικρού στρατηγείου με επικεφαλής Ιταλό αντιστράτηγο και διεθνές επιτελείο από 40 αξιωματικούς, η ίδρυση των Γαλλογερμανικού και Γερμανοολλανδικού Σωμάτων Στρατού, όπως και η αναγγελία για τη δημιουργία στόλου μεταφορικών αεροσκαφών. Σε ό,τι αφορά τη συμμετοχή των άλλων χωρών του NATO στη ΔΕΕ, η Δανία και η Ιρλανδία προτίμησαν το ρόλο του παρατηρητού, ενώ η Τουρκία, η Νορβηγία και η Ισλανδία είναι συνδεδεμένα μέλη. Στο εσωτερικό ορισμένων από τις τελευταίες χώρες υπάρχουν και οι υποστηρικτές της πλήρους ένταξης των χωρών τους, όχι βέβαια για να συμβάλουν στην προσπάθεια δημιουργίας αυτόνομου ευρωπαϊκού οργάνου ασφαλείας, αλλά για να ενισχύσουν τις φιλοατλαντικές φωνές της ΔΕΕ, δηλ. τη Βρετανία και την Ολλανδία.

Για την ελληνική συμμετοχή στη ΔΕΕ, το Νοέμβριο 1992 οι υπουργοί Άμυνας και Εξωτερικών των χωρών-μελών συνήλθαν στη Ρώμη και υπέγραψαν απόφαση για την εισδοχή της Ελλάδος σαν πλήρους μέλους στη ΔΕΕ. Ασφαλώς πρόκειται για μια «Πύρρεια» νίκη της ελληνικής διπλωματίας, στην οποία πρέπει να συνέβαλαν και οι φιλοατλαντιστές. Γιατί τον Ιούνιο του 1992 οι ηγέτες των κρατών-μελών της ΔΕΕ είχαν συνέλθει στο Πέτεσμπουργκ της Γερμανίας και αποφάσισαν ότι το άρθρο 5 της Ένωσης που προστατεύει τα κράτη μέλη από ξένη επίθεση, δεν ισχύει σε περίπτωση σύγκρουσης «συμμάχων». Έτσι η Τουρκία έχει λυμένα τα χέρια για επίθεση εναντίον της Ελλάδος,

ενώ συγχρόνως το άρθρο 10 της ΔΕΕ για υποχρεωτική λύση των διαφορών των κρατών-μελών διά μέσου του διεθνούς δικαστηρίου δεν έχει εφαρμογή για την Τουρκία, που είχε φροντίσει να είναι συνδεδεμένο και όχι πλήρες μέλος. Η ζημιά στα εθνικά μας συμφέροντα είναι διπλή. Η Ελλάδα, λόγω και των κακών χειρισμών της Ελληνικής Κυβερνήσεως, γίνεται το πρώτο θύμα στη διαμάχη Ατλαντιστών και Ευρωπαϊστών.

Στο μεταξύ οι Αμερικανοί που επιθυμούν τη στρατιωτική τους παρουσία στην Ευρώπη για να συνεχίσουν την πολιτική τους επικυριαρχία στην Ήπειρο, θα συνεχίσουν να υπονομεύουν τις προσπάθειες αμυντικής ανεξάρτησης της Κοινότητας. Δεν θέλουν να επιτρέψουν την επέκταση επιρροής των Γερμανών, όπως πάλι δεν θέλουν η Ρωσία να δημιουργήσει με τους Ευρωπαίους ένα ισχυρό ευρωπαϊκό μπλοκ, και για το λόγο αυτό φρόντισαν ώστε από το Δεκέμβριο του 1991 να λειτουργεί σαν άτυπος θεσμός του ΝΑΤΟ το Βορειοατλαντικό Σύμφωνο Συνεργασίας με τη συμμετοχή των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένων και των νέων δημοκρατιών της Κεντρικής Ασίας. Με τον τρόπο αυτό περνάν από τους Αμερικανούς όλες οι πρωτοβουλίες συνεργασίας με τις περιοχές αυτές. Οι τελευταίοι για να πετύχουν τους σκοπούς τους θα εκμεταλλεύονται με κάθε μέσο τις μειονότητες στην Ευρώπη, όπως και τις αντιθέσεις Πολωνών, Ουκρανών, Σέρβων με τη Γερμανία. Για την προώθηση των συμφερόντων τους εγκατέστησαν στη Ρωσία τον πιο κατάλληλο άνθρωπό τους, τον Γιέλτσιν, η δε αποστολή αμερικανικού στρατού στα Σκόπια είναι το πρώτο βήμα. Αργότερα θα εγκατασταθεί στρατός στην Αλβανία και στο Κόσσοβο και όπου αλλού χρειασθεί για να ελεγχθούν συμμαχίες όπως αυτή Ελλάδος-Σερβίας από τη μια μεριά, ή Αλβανίας-Βουλγαρίας-Τουρκίας από την άλλη.

Οι παραπάνω στόχοι τους μπορούν βραχυπρόθεσμα να προωθηθούν με τη διατήρηση ενός «αναπαλαιωμένου» ΝΑΤΟ στην Ευρώπη, αλλά οι Αμερικανοί δεν θα μείνουν μόνο σε αυτό. Πληροφορίες μιλούν για ευρύτερους και πιο επιθετικούς γεωπολιτικούς σχεδιασμούς της Ουάσινγκτον για την οικοδόμηση, υπό την ηγεμονία των ΗΠΑ, της λεγόμενης «Ευρωατλαντικής Κοινότητας», από το Βανκούβερ ως το Βλαδιβοστόκ. Τα σχέδια λέγεται ότι έχουν εγκριθεί από τον πρόεδρο Κλίντον. Και η ατλαντική διάσκεψη κορυφής τον ερχόμενο Δεκέμβριο θα επικεντρώσει βέβαια την προσοχή της γύρω από το ρόλο και το μέλλον των ΗΠΑ στην Ευρώπη, αλλά ίσως κάτω από την αναγγελία ενός μεγαλόστομου σχεδίου για την «Ευρωατλαντική Ένωση». Στο μεταξύ, οι ευρωπαϊκές φωνές θα δυναμώσουν στην Ευρώπη, αφού άνοιξε πλέον ο δρόμος για την αμυντική της αυτονόμηση και την εφαρμογή της δικής τους εξωτερικής πολιτικής.